

Project IRIS

Integrale Respons op Intrafamiliaal Seksueel misbruik

Achtergrond: gevolgen van seksueel misbruik en aanpak

De onthulling van intrafamiliaal seksueel misbruik is een relationeel trauma voor het gezin. Het gebeurt juist in de 'veilige haven' die een gezin zou moeten zijn.

De gevolgen voor het **slachtoffer** kunnen zeer uiteenlopend zijn. Ze ervaren soms tegenstrijdige gevoelens die hen in verwarring brengen. Spreken over het misbruik is moeilijk uit vrees voor de impact binnen het gezin en voor zichzelf. Slachtoffers wijzen een hulpverleningsaanbod daardoor vaak af.

Mishandeling betekent niet altijd een 'fatale' afloop. Een aantal beschermende factoren kunnen de schade helpen beperken: een interventie in de jeugd jaren, terugkeren met het gezin naar een veilig samenleven, het steunen van het kind, contact houden met leeftijdsgenoten, contact houden met een veilige, affectieve, zorgende volwassene, erkenning krijgen voor het ondergane leed (in het bijzonder door een pleger die zijn schuld en verantwoordelijkheid opneemt),...

Ook het leven van de '**niet-misbruikende**' **partner** of (bij minderjarige plegers) de ouders is voorgoed veranderd en dit kan hen overspoelen met pijnlijke gevoelens. Bovendien moeten zij niet alleen de confrontatie met het misbruik zelf verwerken, maar moeten ze zelf ook met een aantal sociale vooroordelen afrekenen. Niet-misbruikende ouder(s) worstelen vaak met gevoelens van schuld, tekortschieten, ongeloof, verwarring ten opzichte van hun kind, ... Vaak weten ze niet welke houding aan te nemen tegenover het slachtoffer (hun kind) en de dader (hun partner of kind). De partners van plegers vormen een kwetsbare groep. Vaak hebben zij zelf een traumatisch verleden wat de reactie op misbruik negatief kan beïnvloeden.

De 'niet-misbruikende partner' of (in het geval van minderjarige plegers) de ouders worden vaak niet bereikt. Nochtans hebben zij een belangrijke rol in de omkadering van het zorgaanbod en kunnen ze op het vlak van hervulpreventie, veiligheid en een goede verwerking voor het slachtoffer een grote bijdrage leveren. Het is belangrijk dat het slachtoffer ook door hen geloofd en ontschuldigd wordt. De verantwoordelijkheid voor hervul ligt altijd bij de pleger, maar de literatuur betreffende hereniging benadrukt ook de noodzaak om de vaardigheid van niet-misbruikende ouder in te schatten om met risicofactoren in huis om te gaan.

Wanneer een **dader** in het gezinssysteem blijft of in een nieuw gezin met kinderen terechtkomt zonder adequate zorgverlening en omkadering is er een hogere kans (30 tot 60%) op hervat. De dader wordt in het beste geval gesanctioneerd en/of doorverwezen naar de hulpverlening. Het is een vaststelling dat de hulpverlening rond de dader doorgaans los staat van zorg voor het slachtoffer. De hulpverlening is versnipperd georganiseerd, zonder gestructureerd overleg. Dit gebrek aan coördinatie zorgt er onbedoeld voor dat de breuk binnen het gezin nog groter is en de zorg en veiligheid voor (potentiële) slachtoffers niet optimaal verlopen.

Het I.R.I.S.-project

Het IRIS-project kwam tot stand door de volgehouden zoektocht naar middelen door de kernpartners zijnde het Vertrouwenscentrum Kindermishandeling, Justitiehuis Brugge en Fides.

Het project kende een start in juli 2007 met tijdelijke steun van de provincie West-Vlaanderen voor een periode van drie jaar. Ondanks een positieve evaluatie, werden de coördinatiemiddelen niet bestendig. De partner- en familiebegeleiding werd wel verder uitgebouwd door Fides.

In 2021 werd het project opgenomen binnen het Vlaams Actieplan voor Seksueel Geweld. Er werden middelen vrijgemaakt om een coördinator-casusregisseur tewerk te stellen binnen het Agentschap Justitie en Handhaving, afdeling gendergerelateerd geweld. De coördinator vindt onderdak in het Justitiehuis Brugge, in aansluiting bij de Ketenaanpak intrafamiliaal geweld.

Het huidige project richt zich naar alle leden van het gezinssysteem van de pleger van seksueel misbruik (daders, slachtoffers, partners, ouders, gezin, ...) woonachtig binnen de regio Noord West-Vlaanderen.

De aanmeldcriteria zijn:

- Gezinnen (uit Noord West-Vlaanderen) en hun context
- met een gezinslid die seksueel grensoverschrijdend gedrag stelde ten aanzien van een kind binnen of buiten de familie
- die – op dit moment of later in de tijd- in contact kan komen met kinderen in een familiale context

Het gezinssysteem kan zowel verwijzen naar een vroegere gezinssamenstelling (vb. een pleger en zijn eigen kinderen), een blijvende gezinscontext (vb. pleger, partner en stiefkinderen die eveneens slachtoffer zijn) of een nieuwe gezinscontext (vb. pleger, nieuwe partner en kinderen).

I.R.I.S. wil een geïntegreerde contextuele zorg bieden die bij seksueel misbruik op kinderen een procedure wil opstarten.

De procedure streeft na om, naast het hulpprogramma voor de dader en het hulpaanbod voor het slachtoffer:

- de partner/ouders te betrekken met focus op veiligheid en zorg voor de kinderen;
- het betrokken gezinssysteem te begeleiden en
- het optimaliseren van veiligheid en welzijn voor (potentiële) slachtoffers binnen familiale context .

I.R.I.S. beoogt hulpverlening, schadebeperking van het aangerichte leed en hervalpreventie voor alle betrokkenen.

Alle statuten komen in aanmerking, zowel vrijwillig als justitieel. Trajecten die gekend zijn binnen justitie worden aangemeld bij Ketenaanpak West-Vlaanderen. Op die manier kan er informatie uitgewisseld worden onder SW 458ter en kunnen trajecten afgestemd worden.

Het werkmodel

Het vernieuwende karakter van het project bestaat o.a. in het aanbod van een integrale en **geïntegreerde aanpak** in plaats van de huidige versnipperde maatschappelijke reactie en hulpverlening.

Dossierbehandelaars uit verschillende organisaties, gaande van de dader- en slachtoffertherapeuten tot en met Justitie en Jeugdrechtbank, worden uitgenodigd tot **overleg** rond een gezamenlijk cliëntsysteem om de hulp op elkaar af te stemmen. De verschillende dienst- en hulpverleners die eerst los van elkaar werken rond hetzelfde systeem zitten nu op één lijn, plegen overleg en werken samen. I.R.I.S. wil in functie van een optimaal verwerkingsproces van het slachtoffer een daarop afgestemd traject afleggen. Dit traject kan gaan van contactbreuk tot een vorm van contactherstel.

Deze aanpak wordt gecoördineerd door de I.R.I.S.- coördinator die volledig **onpartijdig** is.

De omgeving van de dader (ouders, partner, vertrouwensfiguur) wordt betrokken opdat een veilig klimaat gecreëerd kan worden voor alle betrokkenen, en in het bijzonder voor (potentiële) slachtoffers. Het is vernieuwend dat binnen I.R.I.S. de niet-misbruikende ouder(s) mee aangesproken wordt om (nieuw of verder) misbruik te helpen voorkomen en om een betere zorg te kunnen bieden aan het slachtoffer. Hiervoor werd een specifiek aanbod uitgewerkt (gelinkt aan de daderhulp).

Er wordt gewerkt met een **familieovereenkomst** waarbij met het hele gezinssysteem en betrokken diensten afspraken worden gemaakt en opgevolgd. Door de doorgedreven samenwerking is het mogelijk om de expertise vanuit de verschillende sectoren samen te leggen en tot gedeelde beeldvorming te komen. Beschermende- en risicofactoren worden benoemd en op basis hiervan worden concrete veiligheidsafspraken opgesteld omtrent afgrenzing in het gezin op maat van het gezinssysteem. De afspraken zijn dynamisch en worden verdiept in de lopende begeleidingen.

Voorbeelden zijn:

- Er wordt geen alcohol gebruikt in aanwezigheid van de kinderen.
- Verzorgingstaken zoals aankleden, toilet en verzorging worden opgenomen door de andere ouder.
- De misbruikende ouder is nooit met de kinderen alleen in een afgesloten ruimte.
- Er wordt een vertrouwensfiguur aangeduid voor de kinderen.

Deze afspraken, alsook de consequenties bij niet-naleving, worden neergeschreven in de familieovereenkomst en ondertekend door de betrokkenen.

Voor het **hulpverlenersoverleg** hanteren we de voorwaarden van het gedeeld beroepsgeheim:

- De hulpverlener aan wie informatie wordt doorgegeven is betrokken partij bij de concrete hulpverlening van de/het cliënt(systeem). In de familieovereenkomst wordt vermeld welke zorgverleningsdiensten betrokken worden in het overleg.
- De hulpverlener aan wie informatie wordt doorgegeven is drager van het beroepsgeheim. Noot: Justitiële hulpverleners (justitie-assistenten, consultants van de JRB of leden van de PsychoSociale Dienst van de gevangenis) worden enkel betrokken bij het overleg in het kader van het opstellen/doorgeven van formele afspraken/gegevens bij het opstarten of afronden van een begeleiding of bij problematisch verloop.
- Het uitwisselen van informatie is in het belang van het gezamenlijk cliëntsysteem.
- Enkel de informatie die strikt noodzakelijk is voor het vooropgestelde doel van het overleg wordt uitgewisseld, nl.: 'voorkomen van nieuw misbruik' en 'schadebeperking'.
- De uitwisseling gebeurt met expliciete instemming van de betrokkenen binnen het cliëntsysteem. Dit wordt opgenomen in de familieovereenkomst.

Aanmeldprocedure

U kan een anonieme casus steeds voorleggen aan de coördinator van het project. Indien de casus voldoet aan de opstartcriteria, zal deze besproken worden op het ondersteuningsteam. In het ondersteuningsteam zetelen vertegenwoordigers van de kernpartners zijnde het Justitiehuis, het Vertrouwenscentrum Kindermishandeling, Fides en de Ketenaanpak IFG. Er wordt een inschatting gemaakt of het dossier verder zal opgevolgd worden vanuit het ondersteuningsteam of dat het dossier dient aangemeld te worden bij de ketenaanpak IFG, waar ook parket en politie betrokken zijn.

U krijgt feedback van deze bespreking en kunt dan autonoom beslissen of u de casus wenst aan te melden.

De aanmelding gebeurt middels een doorverwijzingsverslag dat verstuurd wordt naar de coördinator. Bij een aanmelding bij de Ketenaanpak, wordt u uitgenodigd om het verslag mondeling toe te lichten op het operationeel team.

De aanmelding bij de IRIS-coördinator gebeurt ideaal gezien kort na de onthulling van het misbruik of melding bij het vertrouwenscentrum, justitiële diensten of hulpverlenende instanties.

Met vragen omtrent een lopende casus, kunt u ook steeds contact opnemen met de coördinator.

Contactgegevens

Liesbet Tijsebaert

Coördinator Intrafamiliaal Seksueel Misbruik
IRIS-regisseur

AGENTSCHAP JUSTITIE EN HANDHAVING
Afdeling Gendergerelateerd geweld

T 050 44 24 10

M 0471 99 17 85

liesbet.tijsebaert@vlaanderen.be

Predikherenrei 3, 8000 Brugge

<https://www.vlaanderen.be/agentschap-justitie-en-handhaving>

Vlaanderen
verbeelding werkt

IRIS

AGENTSCHAP
JUSTITIE &
HANDHAVING

<https://www.vlaanderen.be/agentschap-justitie-en-handhaving>

IRIS

IRIS staat voor Integrale Respons op Intrafamiliaal Seksueel misbruik.

DOEL

IRIS heeft tot doel het seksueel grensoverschrijdend gedrag te stoppen, voorkomen dat het zich herhaalt en de beschermende factoren in jullie gezin te vergroten. Door het installeren van een IRIS-regisseur trachten we voor alle betrokkenen binnen het gezin de juiste zorg te voorzien om zo het aangerichte leed te helpen beperken en/of verwerken. We maken een familieovereenkomst op waarin veiligheidsafspraken genoteerd worden zodat iedereen zich veilig kan voelen.

VOOR WIE

Gezinnen (uit Noord West-Vlaanderen) en hun omgeving met een (minderjarig) gezinslid

- dat seksueel grensoverschrijdend gedrag stelde ten aanzien van een kind binnen of buiten de familie;
- dat – op dit moment of later in de tijd - in contact kan komen met kinderen in een familiale context.

IRIS kan opgestart worden in elk gezinssysteem, ook als er sprake is van een breuk of een nieuwe samenstelling na de onthulling van de feiten.

Het IRIS-traject kan plaatsvinden in samenwerking met justitie maar ook als justitie (nog) niet (meer) betrokken is.

HOE

We staan in contact met iedereen

Als je veel stappen moet zetten, dan wordt het wel eens onoverzichtelijk, zowel voor jou als voor de diensten die je gezin helpen.

De IRIS-regisseur heeft contact met iedereen. We vinden het belangrijk dat we met iedereen van het gezin kunnen spreken alsook met de hulp- en dienstverleners van de verschillende gezinsleden.

Zo houdt iedereen overzicht over alle stappen die genomen worden.

We leggen alle informatie samen

Met jullie medeweten wordt alle informatie over jullie situatie samengelegd. Zo krijgen we zicht op wat goed en minder goed loopt.

We maken een plan waar iedereen achterstaat

We maken een familieovereenkomst op waarin opgesomd wordt welke diensten betrokken zijn, wat ieder doet en welke veiligheidsafspraken er nodig zijn. We maken dit plan samen op zodat iedereen zich veilig kan voelen en er voor de kinderen maximale zorg is.

We hebben oog voor alle leden binnen het gezinssysteem

IRIS streeft na dat er, naast het hulpprogramma voor de persoon die het grensoverschrijdend gedrag stelde, ook nagegaan wordt of er een hulpaanbod nodig is voor de kinderen, partner en andere zorgfiguren. Dit doen we door de partner of ouders te betrekken met focus op veiligheid en zorg voor de kinderen. Het betrokken gezinssysteem krijgt begeleiding om zo de veiligheid en het welzijn van (potentiële) slachtoffers binnen familiale context te optimaliseren.

We blijven aanwezig zo lang als dat nodig is

Bij voorkeur starten we kort na de onthulling van de feiten op. Na een intensievere opstartperiode komen we minstens om de 6 maanden samen om het plan te evalueren en eventueel bij te sturen.

NETWERKPARTNERS

We willen in dialoog gaan met iedereen binnen het gezin om te beluisteren wat jullie noden zijn en waar jullie naartoe willen.

We werken nauw samen met alle diensten die rond jullie gezin staan. Dit kan gaan over zorg- en hulpverlening, politie en parket en bestuur. Elke dienst blijft zijn rol opnemen, rekening houdend met het beroepsgeheim.

Indien justitie betrokken is, kan de link gemaakt worden met het operationeel team van de ketenaanpak Intrafamiliaal Geweld. Binnen dit team zitten er vertegenwoordigers van het CAW, Agentschap Opgroeien, Geestelijke Gezondheidszorg, Vertrouwenscentrum Kindermishandeling, Justitiehuis, Parket, Lokale politie, Sociaal Huis, Stad/Gemeente.

VRAGEN?

Voor meer informatie kunt u terecht bij

Liesbet Tijsebaert
Coördinatie IRIS

Agentschap Justitie en Handhaving
Afdeling Gendergerelateerd geweld
P/a Predikherenrei 3, 8000 Brugge

Liesbet.tijsebaert@vlaanderen.be
0471 99 17 85

Liesbet Tijsebaert
Coördinatie IRIS
Agentschap Justitie en Handhaving
Afdeling Gendergerelateerd geweld
P/a Predikherenrei 3, 8000 Brugge
Liesbet.tijsebaert@vlaanderen.be

0471 99 17 85